

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Mands Minde 1788-1838. Foredrag over det sidste halve Aarhundredes Historie", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 38. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1838_599-txt-shoot-idm1351.pdf (tilgået 28. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

IV.

(Den 27de Juni.)*Mine Herrer!*

Jeg læste nylig i et af vore Blade, at det er ingen meget vanskelig Sag at godtgjøre, at Danmark er det lykkeligste Land i Verden, og *det* fandt jeg meget rigtigt; men jeg læste ogsaa, at det var kanské lige saa let at fremstille Danmark som et af de ulykkeligste Lande i Verden, og *det* fandt jeg splittergalt; thi vel kjender jeg kun lidt til de udmærkede Oppositions-Talenter, vi efter samme Blad skal besidde, men selv om vi havde dem større end Englands, som jeg kjender en Del til, og som har Ord for at være mageløse, saa tvivler jeg dog paa, det vilde falde dem let at fremstille Danmark som et af de ulykkeligste Lande i Verden; thi mig synes, at jo mere man med *Hamlet* raaber paa det raadne, der skal findes overflødig i Danmark og skal have taget til gennem mange Aarhundreder, des klarere synes mig, det maatte staa for alle, ligesom for Fredrik den eneste, at Danmark er det lykkeligste Land i Verden, siden det desuagtet ikke blot er blevet det ældste Kongerige paa Jordens Kreds, Historien nævner, men har endnu lige saa varme Venner og veltalende Beundrere som noget af de allernyeste eller største og mest glimrende Riger, ja, har endnu sine sværmeriske Elskere, der besyngte det i Billedsprog som Nordens 40udødelige Havfrue, hvis Skjønhed aldrig falmer, uden for at forynges som Bøgen og Blomsten i Enge, ja, som ikke blot selv bestandig forynges paa ny i Tidernes Kreds-Løb, men har som Idunne de rødmussede Æbler, som forynger alle hendes Venner, naar de spises Paaske-Morgen. Hvem kan dog tro, det skulde være let at fremstille saadant et Rige som et af de ulykkeligste Lande i Verden! Hvem skulde ikke langt hellere paastaa, at indtil videre er det aldeles umuligt, ligesom det er en Kjendsgjerning, at det største Oppositions-Talent, Danmark, efter langt fleres Dom end min, hidtil har haft: at *Peter Andreas Heiberg* fandt det umuligt og nødtes til at forklare sig Danmarks efter hans Principper aldeles urimelige Lykke af det gamle Ordsprog, at vor Herre er Daarernes Formyndere.

Da det nu, som jeg strax har bekjendt, hører til min Livs-Anskuelse, at Lykken er bedre end Forstanden, vil jeg naturligvis ikke tvistes med nogen om Grunden enten til min eller Danmarks sjældne Lykke, men kun bemærke, det hører ogsaa til Lykken: at faa saa megen Forstand i rette Tid, som der behøves for at skjønne og at holde paa sin Lykke; saa jeg er langt fra at være nogen uindskrænket Beundrer af Dumhedens Lyksalighed; men jeg kalder hverken Dunkelhed eller Vankundighed Dumhed, og *det* af den simple Grund, at ikke blot de syv vise i Grækenland, men selv alle Professorerne i Tyskland, har bestemt en Gang været saa dunkle og vankundige som muligt, uden at jeg derfor turde kalde de Børn dumme, der kun behøvede Tid til at blive de klogeste af alle Mennesker. Medens jeg derfor gjerne indrømmer, at de danske ikke har opfundet Krudtet, skjønt Jyden dog en Gang ogsaa fik Skyld for *det*, paastaar jeg dog lige fuldt, at de danske hidtil af en dunkel Drift har i al Troskyldighed baaret sig i det mindste meget klogere ad i borgerlig Forstand end dem, man har kaldt de klogeste af alle Mennesker; saa stod de tilbage for nogen, var det kun 41 for dem, man kaldte de galeste og urimeligste af alle Folk, som vor store Komiker siger: at gale Folk skal man skikke til *England*, for dér finder de sig hjemme. Hvad man saaledes har kaldt et stort Bevis paa de danskes Dumhed, det anser jeg for det klogeste, noget Borgerskab i Verden, selv det gale engelske iberegnet, har gjort i de sidste tre Hundrede Aar; thi saaledes kalder jeg Overdragelsen 1660 af den arvelige Enevoldsmagt til Kong Frederik den tredje; thi Ordsproget siger: "Hvad man giver bort, har man Ære og Tak, men hvad man lader sig narre fra, har man kun Spot og Latter for", og hvad man derfor selv hverken kan bruge eller for svare, skal man skynde sig at give bort til en, der kan begge Dele og har Formodningen for sig, at han vil gjøre det godt, som Frederik den tredje efter Kjøbenhavns Belejring unægtelig havde. Hermed vil jeg naturligvis ikke paastaa, at vore Enevolds-Konger har enten gjort den klogeste eller den bedste Brug, man kan tænke sig, af Enevoldsmagten, men jeg paastaar, at Verden taget som den er, kan der ingensteds være en klogere Statsforfatning end den, hvor Enevoldskongen selv med Taksigelse erklærer, han har sin Magt af Folket som en uindskrænket Fuldmagt til at virke for det almindelige bedste, og jeg paastaar, at Danmarks Historie har stadfæstet og daglig klarere Stadfæster denne Sandhed. Uagtet nemlig Danmark er det eneste Land, hvor Folket, paa nogle faa Herremænd nær, aldeles frit og med velberaad Hu har overdraget Kongen Enevoldsmagten, saa havde dog ved den franske Revolutions Udbrud alle Kongerne paa Fastlandet, undtagen Kongen i Polen, Kongen i Ungarn og, om man vil, de tyskes Konge, Enevoldsmagten, men som noget, de havde enten tiltaget eller tilsneget sig; og at hverken Polakker eller Ungarer var bedre tjente med deres mangfoldige Herrer end de danske med deres Enevoldskonge, er soleklart, og Tyskerne tilstaa det selv: at netop fordi deres Konge var aldeles afmægtig, var deres 42 nærmeste Herrer, Legio i Tallet, trods alle deres Landdage aldeles enevældige, uden at taale, man en Gang ymtede om, at Øvrigheden var til for Folkets Skyld. Og nu selv i England, – for hvis Fortrin jeg dog visselig ikke er blind, om jeg end skulde være

det for Tysklands, – selv i England, hvis virkelige Borgerfrihed i Hus, i Kirke, i Skole og i Næringsdrift jeg af mit inderste Hjærte ønsker hele Verden, endsige da mit Fæderneland, selv i England, hvor man med Flid indskrænkede Kongen samme Aar som man her gav ham uindskrænket Fuldmagt, – selv dèr var efter min fuldeste Overbevisning, hverken ved Revolutionens Udbrud eller siden, Folke-Lykken at ligne ved Danmarks. Til Dels kan det nu vist nok ligge deri at, som Rousseau allerede har bemærket: jo større Riger, des mindre Lykke; men Hovedsagen er dog de fattiges uhyre Antal og de fattiges Kaar i et Land, hvor ét og det samme Ord (*poor*) udtrykker baade fattig og ulykkelig. Ja, m. H., i et Land, hvor hvert syvende Menneske er Tigger, og hvor da sikkert de fem Syvendedele er fattige, dèr maa den fattige endnu betale sit Brød dobbelt, for at Herremændene kan faa dobbelt Landgilde af deres Forpagtere, og dèr udviklede en af Landets største Jurister, Lord Brougham, for faa Aar siden, med énstemmigt Bifald i Parlamentet, at der var ingen Ret at naa for den fattige, og dèr er ej siden sket det mindste til at skaffe den fattige Ret, og Regeringen har kun forgjæves stræbt at faa Kornlovene afskaffede; saa, hvad Danmark end ellers kan have at misunde England, er det dog næppe enten dets Regeringsform eller dets Lykke. Sæt nemlig, at Danmark, ubekymret om Mængdens Ulykke, kunde finde Englands unægtelig glimrende og for de faa lykkelige Stilling værd at misunde for Øjeblikket, saa er der dog slet ingen Udsigt til, at den Lykke kan vare; thi hvor mange har Mod og Klogskab, men kun faa drage Fordel af Statsindretningen, dèr staar den unægtelig paa svage Fødder; og skjønt der 43er intet Land i Verden, næst Danmark, jeg nødigere vilde spaa ilde end England, hvis Fortjenester af Verden i det hele og det nordlige Evropa i Særdeleshed er store, ser jeg dog ikke, hvorledes det endnu en Menneske-Alder uden et stort Mirakel kan undgaa en Revolution, der, efter Engelskmændenes egen Anelse, vilde skabe "et Ocean af Blod", medens jeg derimod dristig tør spaa Danmark en borgerlig Reformation efter Folkets Hjærte, som jeg vel kunde ønske mig ung igjen for at se i al sin Glans, men tror mig dog ikke for gammel til at se i sejerrig Fremgang.

Hvad her i mine Øjne nærmest gjør Udslaget, er, at England har opofret sin *Bondestand*, og Danmark derimod adlet sin, noget, man maaské endnu kan ansé for Smaating, men vil dog vist snart lære, gjør en himmelhøj Forskjel paa det borgerlige Selskabs Fasthed og Fremtid og i alle Maader paa dets Lykke.

Velsigner Kongen alle Mand,
Thi han har adlet Bondens Stand!

I Dronning Elisabeths Tid var den engelske Bondes Stilling omtrent som den danskes ved Enevoldsmagtens Indførelse, men allerede *da* begyndte Herremændene at slaa Bøndergaarde sammen til store Sædegaarde, og efterhaanden forsvandt da, hvad jeg kalder Bondestanden eller Gaardmands-Klassen saa godt som overalt, det vil sige nedsank til Inderster og Daglejere, paa de faa nær, som blev Forpagtere og, naar Lykken vilde føje, Herremænd. Hermed, siger man, staar Agerdyrkningens forbausende Fremskridt og det i Forhold stigende Udbytte i uadskillelig Sammenhæng; og skjønt det ikke er mig ganske klart, siger jeg dog: meget muligt, men Folket er derved skilt ved Landet, som er faldet i en Flok Herremænds Hænder, der hverken kan besidde det med Ret eller forsvare det i paakommende Tilfælde; Fattigdommen vil bestandig voxe og bringe Folket til Fortvivelse. De véd nok, mine Herrer, at et af de store Tvistens-Æbler mellem Radikalerne eller Folkepartiet og de fornemme har alt en Stund været den hemmelige Stemning med Kugler, og de fornemme har ved den Lejlighed meget rigtig anmærket, at der var i det gamle Rom kun 6 Aar mellem den Lov, der indførte Stemningen med Kugler, og Jorddelings-Loven (*lex agraria*); men hvad de fornemme har glemt, er at anføre, hvordan sligt bedre i England end i Rom skal kunne forebygges.

Dog, *dem* derom! de forlanger ikke vort Raad, og vi kan desuden have nok i vor egen Del; jeg vilde kun pege paa den indvortes Skade i England, som man, blændet af den udvortes Glans, lettelig overser, for at vi skulde lære at skjønne lidt bedre paa vor Lykke og at befæste den ved at fæste Opmærksomheden paa den *Hjærtefriskhed*, der endnu er i det danske Folk, og hvorved jeg er vis paa, Naturen her vil hjælpe sig selv, naar vi blot i Tide kan blive kloge nok til at smide alle Medicin-Flasker og barbaro-latinske Recepter ud af Vindvet og lade Naturen frit prøve sine Kræfter. Og at vi nu virkelig snart vil blive saa kloge og komme os paa den letteste og fornøjeligste Maade af Verden, blot ved at holde den sunde Diæt, det altid er at sætte Tæring efter Næring, og beflitte os paa den fornøjelige Tidsfordriv, det altid er at prøve, hvad man har Lyst og Kræfter til, – *det* har jeg trot snart i tredive Aar, og *det* tror jeg bestandig fastere, fordi jeg bestandig klarere ser, at vi, til Dels før vi ret vidste det, har dertil gjort en god Begyndelse, og at vi kun behøve at gjøre ét lille Skridt endnu, for at være paa den slagne Kongevej til borgerlig Lyksalighed, som den kan naas her neden: være paa Vejen og være saa sikre paa at naa Maalet, som Danmarks besynderlige Lykke nødvendig maa gjøre os, naar vi følge Menneske-Naturens uforanderlige Love.

Ja, m. H., alt, hvad der i de sidste halvtredsindstyve Aar under Frederik den sjettes faderlige Styrelse [er sket] 45til Bondestandens Opkomst, til Modersmaalets Adling og bedre Dyrkelse, til Folke-Aandens Oplivelse og Folke-Hjærtets Vederkvægelse, *det* er lige saa mange Fremskridt til borgerlig Lyksalighed; og det er ikke blot mig, det er hele den oplyste Verden, der kalder to af disse Skridt Kæmpe-Skridt, nemlig Stavnsbaandets Løsning 1788 og Oprettelsen af det folkelige Statsraad 1834; saa det er kun Skade for den oplyste Verden, at den ej kan nævne os det tredje Kæmpe-Skridt, der ikke blot vilde krone Værket som mageløst i én Konges Dage, men blive Moder til Kæmpe-Skridt saa mange og saa velsignede, at Historien snart vilde opgive Forsøget paa fuldstændig at opregne dem, for at vinde Tid og Rum til at skildre de velsignede Følger.

Den oplyste Verdens Vankundighed kan imidlertid ikke skade, men vil tvært imod baade gavne og hædre os, naar vi hverken dele den eller af falsk Undseelse skamme os ved at være klogere paa os selv, vor Natur og Tarv, end de fremmede, som kaldes de klogeste af alle Mennesker; og *den* Undseelse har *jeg* i det mindste slet ikke, saa naar jeg ellers kunde gjøre mig forstaaelig paa Tysk, turde jeg godt sige højt midt [i] det hellige romerske Rige, hvad jeg siger her: det er en stor Skam for de klogeste af alle Mennesker, ej at indse, at hvor Folkelighed i vore Dage skal trives, Folkeaanden herske, og den raadgivende Folkestemme blive i Stand til at [give] gennemgribende, gavnlige Raad, dèr maa snarest muligt, heller i Dag end i Morgen, oprettes *en folkelig eller patriotisk Højskole* eller, da Navnet her gjør lidet eller intet til Sagen: en Oplysnings-Anstalt, aaben for hele Folkets Ungdom, hvor naturligvis Folkets Modersmaal har Enevoldsmagten, og hvor den simple men store Opgave er: at oplyse Folket om dets egen Natur, dets Fæderneland og Forfatning, Kræfter, Midler og sande Tarv til fælles bedste. Ja, m. H., *det* er det eneste, Danmark endnu fattes, for 46at blive saa klog paa sig selv og sit eget Vel, som det af Naturen – [den], vi lige saa lidt som Kejser Josef kan skabe om – har Anlæg til, og saa lykkeligt, som den ganske besynderlige Lykkestjerne, der gennem mangfoldige Tider har tindret over Sundet, har spaat og vil sikkert blive Vidne til.

Her at udbrede mig vidtløftig over denne vigtige Gjenstand, vilde afbryde den naturlige Orden i mit Foredrag, og kan derfor ej være godt, endsige nødvendigt; men umulig kunde jeg tale om Danmarks Lykke, uden at nævne det Middel til at aabenbare og befæste den for Aarhundreder, som staar mig lyslevende for Øje, og af hvis Vigtighed, Kraft og Velsignelse mit Hjærte er fuldt, og jeg kunde det saa meget mindre, som vi, ved Udbruddet af den franske Revolution, virkelig havde en patriotisk Højskole, kaldet Ridder-Akademiet i Sorø, og som netop da efter Tidens Medfør aabnedes for Borgerstanden, saa vi fattedes kun Forstand til at bruge det efter Tidens Tarv, og mens vi sankede den, faldt vor danske Højskole uforvarende i Latinernes Hænder, hvori Majestæten vel alt har stræbt at fordanske den, men hvoraf den sikkert maa ud, før det lykkes.

Da, naar Folkets livlige Ungdom træder i fri og levende Vexelvirkning med dem af os, der, om vi end ingenlunde gik gennem Helvede ubrændte, gennem den sorte Skole uskadte, dog ikke dèr aldeles glemte Dansken over Latinen, Fædernelandet over den klassiske Jordbund, Danmark, vor søde Moder, over "*alma mater*" med Stilen og Ferlen, eller med ét Ord: glemte Mennesket over Bøgerne og Livet over Døden, – *da*, siger jeg, under en saadan fri og levende Vexel-Virkning mellem Livet og Lyset, *da*, men ogsaa først *da*, vil Folket lære at paaskjønne og benytte baade Stavnsbaandets Løsning og Folkeraadets Oprettelse og de mangfoldige Hjælpemidler til Folkelivets Oplysning, Opmuntring og Tarv, det sidste 47halve Aarhundrede har bragt for Dagen, men som hidtil kun staa paa Papiret, og kan dèr lige saa lidt ytre levende Indflydelse, som Skyggerne af alt det store og kraftige, der levede i Menneskets Inderste og aabenbarede sig i tilsvarende Daad, – saa lidt som Skyggerne af alt dette kan, jeg vil ikke engang sige: øve Heltegjerninger, men blot: gjøre saa meget som en Barnehaand, blot løfte saa meget som en Fjer, som den Pen, vi skriver med. *Da*, under den fri og levende Vexelvirkning mellem Livet og Lyset, vilde Folket kun smilende vende *dem* Ryg, der, var det og med al Verdens Talenter, vilde bevise dem, at Danmark var et af de ulykkeligste Lande i Verden, og vi vilde alle indse, at ogsaa til saa utaknemmelig en Brug af deres Talenter maa Folk have Lov, naar de har Lyst, blandt andet fordi Lysten da snart vil forgaa dem.

Vil vi nu, m. H., med ét Blik se, hvorledes det danske Folke-Hjærte kom til Orde hos Skjaldene, da det med Frederik den sjette aabenbar var kommet til Roret, da behøve vi blot at læse *Thaarups Høstgilde*, saaledes at vi virkelig i Aanden høre, hvad der synges, og véd, hvad der menes; og det kan *jeg* sagtens, da en af de første Viser, om ikke den allerførste, jeg lagde Mærke til, var netop den, der aabner Høstgildet:

Nys fyldte skjøn Sirid sit attende Aar,
Var rolig i Vinter og munter i Vaar;
Som Bækken i Engens det blomstrende Skjød,
Saa stille, saa klare de Dage henflød.

Vist nok tør jeg des værre ikke forudsætte, det er gaaet alle mine yngre Landsmænd [som mig], tør knap forudsætte, de alle kjender Høstgildet, endsige *da*, at det staar lyslevende for dem som et vidunderligt Udbrud af en længe tilbagetrængt, næsten hensovet, men nu pludselig vaagnet, dansk patriotisk Følelse, vaagnet ved Stavnsbaandets Løsning, med en uimodstaaelig Trang til at takke den kongelige Løser, om ikke bedre, saa dog med at gjøre sig glad, 48synges og danse paa hans Bryllupsdag. Jeg tør som sagt ikke forudsætte, at Høstgildet med sine dejlige, nye Viser staar levende for dem som den i det ny Evropa, saa vidt jeg véd, mageløse, historiske Idyl, digtet og spillet, da han, der løste Bondens Lænker og adlede hans Stand, holdt Indtog i Kjøbenhavn med sin unge Brud, hvor Frederik og Marie endnu trone som gamle Majestæter. Jeg tør ikke forudsætte det almindelig bekjendt i Danmark, men jeg tør godt sige: det er tungt, og lægge til: det var bestemt umuligt, dersom der fra 1790 til nu havde været levende Vexelvirkning mellem den danske Ungdom og de danske Sangere, der nu, da Folke-Hjærtet havde fundet Dronning-Stolen, mylrede frem og stemmede op som Fuglene, naar

Sol er oppe,
skinner over Skovens Toppe.

Ja, m. H., jeg tør paastaa, Danmark vilde føle sig ti Gange saa lykkeligt som nu, – altsaa ogsaa i Grunden være det, – naar blot alle de dejlige, nydanske Viser, der mylrede frem, fra Thaarups Høstgilde til Ingemanns Holger Danske, ikke blot som nu stod paa Papiret, enten aldrig sungne eller dog kun en Gang til Stads eller en Vinter i Hovedstaden, men havde gjenlydt i alle vore Skoler og derfra naturligvis ikke blot i alle vore Marker og Skove, men saa vidt som Danebrog vajede paa det sortladne Hav. Kun Mangelen af det kunstige Led, som en fri og folkelig Skole i vore Tider maa være mellem Ungdommen og den i Enkeltmænd opstaaede forklarede Folkeaaend, kun Mangelen af dette nødvendige Led gjør, at et Folk kan daglig blive dødere og dorskere, vrantent og modfaldent, mens dets Litteratur strømmer over af Liv og Fylde i herlige Minder og lyse Forhaabninger; og medens dette gjælder ikke blot her, ikke blot i Norden, men ogsaa i Tyskland, i England og selv i Frankrig og Spanien, gjælder overalt, hvor der, ligesom fordem i Atenen, fødtes en ny Muse til Sang ved et 49folkeligt Høstgilde, – medens det gjælder vidt og bredt, gjælder det aabenbar dobbelt i Danmark, hvor Høstgildet begyndte endnu før Revolutionen, og den historiske Idyl, som hos os med Æren bærer det træffende Navn, hvor den med alle sine dejlige ny Viser er digtet af en Kjøbenhavner.

Ja, m. H., vel har jeg aldrig været nogen Lovtaler enten af Kjøbenhavns poetiske Sans eller [af], hvad Baggesen kaldte:

Thaarups gode romerske Smag,
som kan bestaa til Dommedag;

men naar jeg betænker, at Høstgildets Digter var født i Kjøbenhavn, og vor uden al Sammenligning største Skjald, som satte nye Strænge paa Brages Harpe, Adam Øhlenschlæger, ikke født længere der fra, end Vesterbro er fra os, naar jeg betænker det, da taber jeg al Lysten til at sige Spydigheder enten om Kjøbenhavn eller selv om den romerske Smag og faar tvært imod Lyst til at prise vor Hovedstad som en blandt al Verdens Hovedstæder nu om Tide mageløs Foster-Moder for den historiske Idyl og i det hele for folkelig Poesi og Smag, og under alle Omstændigheder vil jeg slutte Fred med vor Hovedstad paa Broen, hvor, som vor store Digter sang, "paa Friheds-Støtten Lærken slaar".

Ja, m. H., den *Friheds-Støtte* lige uden for Vesterport, det er et herligt Mindesmærke, som fornøjer mig næsten hver Gang, jeg ser den, og vilde fornøje mig dobbelt, naar der ingen Skildvagt stod, som mit Øje er blevet avvant med i England, hvor man i mine Tanker meget rigtig finder, at de offentlige Mindesmærker, som virkelig minde Folket om noget godt, har sin bedste Vagt i Folke-Aanden, og maa allenfals hellere taale lidt af Kaadhed, for med Æren at blive gamle ved Folkets Ærbødighed. Imidlertid baade med og uden Skildvagt er den Frihedsstøtte mig usigelig kjær, ikke blot fordi den er ældre end 50det franske Frihedstræ, men ogsaa fordi den ikke er rejst af en Hovedstads Pøbel for *sin* Frihed, som altid er det stores og det ædles værste Trældom, men rejst af Hovedstadens Borgerskab for Bondens Frihed, som i det mindste hos os vil være Aandens, Modersmaalets og alle gavnlige Kræfters Frihed, saa ligesom i Høstgildet Morgen-Lærken slog paa Frihedsstøtten, saaledes er jeg vis paa, at Aften-Lærkerne vil flokkevis opsvinge sig fra den og slaa Himlen et godt Stykke nærmere. Ja, det er underligt, hvor idyllisk alt historisk gestalter og forbinder sig i Danmark; thi skjönt *Høstgildet* naturligvis skal tænkes i en Landsby, ikke for nær ved Kjøbenhavn, saa tales og synges der dog, som det holdtes omkring Friheds-Støtten paa Vesterbro, og dør passer aabenbar det hele, mens alt er meget for pynteligt, fint og smagfuldt til at findes naturligt i en sælandsk Landsby endnu 1840, endsige da 1790. Og saaledes maatte det netop være, for at tækkes Kjøbenhavnerne, ikke blot dem, der nærmest skulde beundre det paa Skuepladsen og eftersynge Viserne, men især behage *den* Kjøbenhavner, som gjorde Viserne og var Mester for det hele; og saaledes kom Høstgildet paa den naturligste Maade af Verden til at udtrykke Forholdet mellem den fri Bonde og Hovedstadens Borgerskab, ja, til at være et yndigt Forvarsel om den fine, men naturlige, danske Smag, der i Bonde-Tiden, under levende Vexelvirkning mellem Landet og Hovedstaden, vil udvikle sig.

Fra denne Side har jeg aldrig før betragtet Høstgildet, skjönt den ligger allernærmest; og skuffes jeg ikke meget ved Indtrykkets Nyhed, er jeg vis paa, m. H., De alle vil betragte det fra, denne Side med mere Fornøjelse, jo fortroligere De er eller bliver med den udmærket fine Takt og udarbejdede Stil, som Høstgildet, uden Skade for Livet og Naturligheden hos dannede Mennesker, udmærker sig ved; thi vel var *Thomas Thaarups* bekjendte Spydighed naturligvis, som alle Spydigheder, lidt i den romerske 51Smag, men dog langt mere i den danske, som man strax føler ved at høre sunget:

En Time før Middag Madammen opstaar,

en Vise, man vist nok ikke venter at træffe ved Siden ad: "Nys fyldte skjøn Sirid sit attende Aar", men [man] føler dog, der er en lige saa naturlig Forbindelse imellem dem, som mellem det yndige Sælland og Sælands Hovedstad, det smukke Kjøbenhavn.

Ja, m. H., *Kjøbenhavn* er en smuk By, det siger selv de fremmede, som ellers ikke forkjæle os med Ros; og sagde de det end ikke, saa var Kjøbenhavn dog lige smuk, især ved sin herlige Beliggenhed; men jeg tvivler ikke paa, den jo i Smukhed har sin Mage, og har troværdige Vidnesbyrd om, at iblandt andet Neapel ligger endnu meget smukkere; saa *det* alene vilde ingenlunde gjort den blandt andet til Thaarups og Øhlenschlægers Fødeby, eller avle det velgrundede Haab, at den ingenlunde vil forstyrre, men kun forfine og

til Dels endog forædle Danmarks historiske Idyl; *det* vilde ingenlunde gjøre det, men det hørte dog vist ogsaa til og spiller en vigtig Rolle derved. Hovedgrunden til Kjøbenhavns udmærkede Folkelighed er saaledes vist nok, at den oprindelig har været vel den danskeste af alle vore Kjøbstæder, blev ikke, som Roskilde, Odense eller de andre store Kjøbstæder fra Middelalderen, mest befolket med tyske Handværkssvende, men begyndte først at hæve sig ved Reformations-Tiden, da Folket var udviklet nok til selv at tage Broderparten ved sin Hovedstads Befolkning; dette maa vi slutte af den udmærket danske Rolle, Kjøbenhavn spillede i den farlige svenske Krig og ved Enevoldsmagtens Indførelse, og derfor melder Hi storien ogsaa, at Præster og Borgere ej glemte navnlig at anbefale Enevoldskongen *Bondestandens* Tarv, saa det er ganske i sin historiske Orden, baade at Kjøbenhavns Borgerskab tog hjærtelig Del i 52 Glæden over Danmarks Befrielse fra den tyske Reformator *Struensee*, som her inde i det smaa vilde spillet Kejser Josef og bandlyst vort Modersmaal, [og] at siden Stavnsbaandets Løsning udsprang af den kjøbenhavnske Oplysning, fandt i en Kjøbenhavner sin ypperste Sanger og har sin Støtte uden for Voldene. Det er ganske i sin historiske Orden, men at denne Orden ej blev forstyrret i det lige saa uhistoriske som upoetiske attende Aarhundrede, skyldes vist nok til Dels vor Hovedstads herlige historiskidylliske Beliggenhed. Storhed og Ynde maa nemlig sammensmelte, Liv og Nyhed forbinde sig i den Natur, der sejerrig skal kunne træde i Kamp med en Hovedstads smagfuldt skjulte og udpyntede Unatur, og endnu mere med det kunstige Spil af Naturens livlige Skygger, der let synes baade yndigere og rigere end Naturen selv; men hvor Storhed og Ynde sammensmelte saa herlig som paa vor Strandvej, hvor Havet formæler sig med Bøgeskoven, Bølgen synger Bas i Fuglekoret, og Skibene, som bringe nyt og besjæle Virksomheden, tillige oplive og idelig forvandle Udsigterne, dèr maa man finde det rimeligt, at Sommerlysten kan holde Vinterglæderne Stangen, og dèr har selv Dyrehavstiden for Menneskeøjjet en smuk Side at betragtes fra; thi jeg kunde selv haft Lyst til at gaa paa Strandvejen i Dag, da Russerne sejlede op, og det danske Løsen dønnede ud over Dybet, jeg er ganske vis paa, det vilde gjort et historisk-idyllisk Indtryk paa mig, enten jeg saa kjendte eller forstod de Ord eller ikke. Ja, m. H., den Strandvej langs Øresund, som jeg hverken behøver at beskrive eller rose for Dem, har sikkert Del i langt mere godt end Frihedsstøtten og Høstgildet, men den har sikkert ogsaa Del i *dem*, og hvad Høstgildet især angaar, da turde jeg vædde paa, det uden *den* var aldrig blevet til, og formoder, det er netop undfanget dèr, jeg formoder det, ej blot fordi Thaarup var en Kjøbenhavner og elskede Øresunds Kyst saa højt, at han ret egentlig grode fast 53 paa den, ja, ikke engang blot fordi det aldrig nogensteds kunde tage sig bedre ud at synges:

Førstkommende Majdag vort Bryllup skal staa,
Den skønneste blandt vore Dage,
Saa far jeg med Peter paa Bølgen den blaa,
Du blir hos vor Fader tilbage;
I Arbejd og Færdsel gaar Sommeren hen,
Om Høsten saa samles vi glade igjen,

men ogsaa fordi jeg, som dog er et Landsbybarn fra en dejlig Egn, hvor Havet ogsaa formæler sig med Skoven, véd dog ikke rettere, end at den mest historisk-idylliske Stemning, jeg af Erfaring kjender, [er den,] hvorunder jeg for tredive Aar siden en Aftenstund paa Strandvejen nynnede ved mig selv paa Visen om Villemoes, som ikke er Dem alle ubekjendt:

Kommer hid, I Piger smaa!
Strængen vil jeg røre.

Dog, jeg mærker, det er nær ved at gaa mig som Thaarup: jeg gror fast paa Strandvejen, saa jeg maa lige saa godt bryde af først som sidst og i en Hast fortælle Dem, at, foruden Stavnsbaandets Løsning og Folkevisens Gjenfødelse i en ny Skikkelse, var her ved den franske Revolutions Udbrud endnu et tredje Livstegn og godt Julemærke, nemlig *Frederik Sneedorffs* historiske Forelæsninger fra 1788 til 90.

Ja, m. H., det er nok blevet sildig, men jeg kan dog umulig slutte uden glad og venlig at pege paa den sande Begyndelse til, hvad jeg nu vil stræbe at fortsætte, og som jeg tør haabe, Børn og Børnebørn med langt mere Liv, Naturlighed og Indsigt vil herlig uddanne og fuldende: den levende Tale om de forbigangne Dage og om de herlige Mænd blandt vore Fædre, som Børnene skal stræbe at ligne. I tre Hundrede Aar havde Kjøbenhavns Universitet staaet, og der var ikke hørt et levende Ord enten om Fædernelandets eller noget andet Riges, 54 endsige om hele den store Verdens Historie; Latinen herskede, og Døden herskede ved den, ligesom ved Synden; men nu oprandt *Frederik Sneedorff* med *Thomas Thaarup* som en Kvist af tør Jord, og Hovedstaden forundrede sig, og Danmark lyttede virkelig ved *Sneedorffs* Forelæsninger ligesom ved *Thaarups* Viser.